

і „*Народная Воля*“ — з палярна супрацьлеглым разуменьнем таго, што азначае гэтае паняцце.

Можа, *народ* — проста сынонім насельніцтва, якое Быкаў аднойчы назваў словам „*людства*“ — з усімі ягонымі праведнікамі і нягоднікамі, незалежнікамі і інтэгратарамі? Калі мы пагаджаемся з гэтым, то мусім прызнаць і тое, што „*воля народу*“ можа быць вызначаная як сярэдняе арытмэтычнае. Але з гэтага непазбежна вынікае, што *народ* можа памыляцца.

Другі падыход — разумець пад *народам* тую частку насельніцтва, якая актыўна імкнецца да пераменаў. Пад пераменамі звычайна маюцца на ўвазе незалежнасць, дэмакратыя і рынкавыя рэформы. Менавіта такая трактоўка была пакладзеная ў назву *Народнага Фронту* ягонымі стваральнікамі.

Доўгі час слова „*народ*“ спалучалася з азначэннем „савецкі“ — і надаваліся яму самыя станоўчыя якасці. А вось Багдановіч на пачатку стагоддзя прамовіў: „*Народ, Беларускі Народ! Ты цёмны, сляпы, быццам крот*“... Паэты не атаясамлівалі *народу* і Беларусі. У „Малітве“ Арсеньевай: „*Зрабі свабоднай, зрабі шчаслівай краіну нашу і наш народ!*“. Нават граматычная форма звароту выяўляе першыinstvo краіны („магутнай“, „шчаслівай“), і толькі потым дадаецца — *народ*.

Надыдзе нарэшце час, калі і дэмакратыя, і незалежнасць з мэтай пераўтворацца ўва ўмовы існавання. Магчыма, тады паняцці „*народ*“ і „*Беларусь*“ будуць для нас непарыўныя...

Нацыяналіст

Рыгор Барадулін

Нацыяналіст — чалавек, верны сваёй *нацыі*, сваёй Радзіме, свайму народу.

Гэта савецка-імпэрская прапаганда зрабіла з *нацыяналіста* нейкае пудзіла, нейкага тэарыста, бо ён падрываў і без таго рыхлы падмурак імперыі, якая займала як не шасціну зямное кулі.

Любіць сваю мову й карыстаецца ёю — *нацыяналіст*. Любіць, шануе й ведае сваю гісторыю — *нацыяналіст*. Хоча жыць у сваёй этна-дзяржаве як вольны чалавек — *нацыяналіст*.

Савецкая прапагандовая машына перакрэслівала паняцце *нацыяналіст* на *інтэрнацыяналіст*. Але *інтэрнацыяналіст* утвораны ад *нацыяналіста*. Атрымлівалася, што будавалі мост уздоўж ракі.

Савецкія войскі, што падбухторвалі не адну краіну на так званую рэвалюцыю, называліся *воінамі-інтэрнацыяналістамі*.

Пройдзе час, няхай сабе й нямала, а слову *нацыяналіст* будзе вернутая ягоная першапачатковая шана. *Шчыры нацыяналіст перад сумленнем чыст*.

Ніва

Сяргей Дубавец

Ніва — вельмі кароткае і вельмі невыразнае слова, у ім губляецца сэнс. Мовазнаўцам тут цяжка зацапіцца за гукі, каб растлумачыць паходжаньне слова. *Ніва* можа зьявіцца з вуснаў у часе п'янога мармытаньня як частка папулярнага выразу „*ніва-прос*“. Адны этымолягі звязваюць *ніву* са

словамі „ніз“ і „ніцма“. І тады паўстае цэлы шэраг прыкладаў з розных моваў, і ўсё зводзіцца да цяжкіх хваробаў і напасыяў. *Ніва* — неварач, значыць, сьмерць. Іншыя этымолягі кажуць, што гук „н“ мог прышчапіцца ў працэсе таго самага мармытаньня, калі чалавечы рот сам карэктуюе й спрашчае сутыкненьні розных словаў так, як яму лягчэй вымаўляць. І тады паўстае іншы шэраг прыкладаў, дзе ўсё зводзіцца, наадварот, да рэчаіснасьці і жыцця.

Па-беларуску *ніва* — гэта поле, прычым як звычайнае поле, так і поле дзейнасьці. У другім варыянце *ніва* гучыць узьнёсла. Нельга сказаць, што прафэсар Цюцюкевіч дабіўся посьпехаў у полі кардыяхірургіі. Таму кажуць — на *ніве* кардыяхірургіі.

Паміж простым і ўскосным сэнсамі слова існуе канфлікт. Гэтак у рэдакцыю літаратурнай газэты „*Наша Ніва*“ часьцяком зьвяртаюцца аграрыі, абураныя тым, што газэта ня піша „пра сяло“. Канфлікту спрыяе і тое, што выходзяць як мінімум тры беларускія газэты з падобнымі назвамі. Акрамя названай згадаю яшчэ беластоцкую „*Ніву*“ і прэзыдэнцкую расейскамоўную „Белорусскую *ниву*“, якая сапраўды піша пра аграрныя справы. Што да абураных чытачоў „*Нашай Нівы*“, дык яны й ня ведаюць, што выяўляюць тым самым сваю неабазнанасьць і неадуканасьць. Яны забыліся, што яшчэ ў школе ім распавядалі пра першую беларускую газэту, у якой супрацоўнічалі Янка Купала і Якуб Колас і якая стала расплодзішчам нашага нацыянальнага адраджэньня ў XX стагодзьдзі.

А яшчэ ёсьць савецкі джып „*Ніва*“ і савецкі камбайн „*Ніва*“. Праўда, у гэтых словазлучэньнях галоўнае слова ўсё ж ня „*ніва*“, а „савецкі“. Разам з краінай, якая насіла такую назву, адыходзяць у нябыт і ейныя мэханізмы. Савецкія джыпы на нашых дарогах усё больш саступаюць месца проста джыпам. А ў беларускім калгасе летась зьявіўся першы амэрыканскі камбайн.

Нэўтралітэт

Кастусь Бандарук

„*Нэўтралітэт*“, „*нэўтральны*“ паходзяць з лаціны. „*Нэ-ўтэр*“ азначае „ні той, ні другі“, „*нэўтраліс*“ — які не належыць ні таму, ні іншаму.

„*Нэўтралітэт*“ у міжнародным праве — становішча дзяржавы, якая не бярэ удзелу ў вайне на чым-небудзь баку, ня можа быць тэатрам ваенных дзеяньняў або дысьлякацыі войскаў, а ў мірны час не ўваходзіць у ваенныя і палітычныя блёкі. Пра „*пастаянны нэўтралітэт*“ гаворыцца, калі дзяржава ня ўдзельнічае ў войнах, але захоўвае права на абарону, а ў мірны час праводзіць міралюбную замежную палітыку. Такой краінай мела быць Беларусь адразу пасля абвяшчэньня сваёй незалежнасьці ў задуме далукашэнкаўскага кіраўніцтва.

„*Нэўтральнай*“ можа быць нікім не занятая, нічыйная прастора паміж двума бакамі, зона або вада. *Нэўтральным* бывае сьвятло, колер або хімічны рэчывы, які не дае ні лужнай, ні кіслай рэакцыі.

„*Нэўтралізаваць*“ — гэта значыць аслабіць чый-небудзь уплыў, узьдзеянне, напрыклад, у дачыненьні да дзяржавы, арміі, арганізацыі або канкрэтнага чалавека.